

сапрофитной и патогенной микрофлоры, поскольку термитники находятся на энзоотичной территории.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

- 1 Почвы полуострова Мангышлака. – Алма-Ата: Изд-во «Наука» Казахской ССР, 1974.
- 2 Агроклиматические ресурсы Гурьевской и Мангышлакской областей Казахской ССР. – Л.: Гидрометеиздат, 1978. – 101 с.

МАҢҒЫШЛАҚ ДЕРБЕС ОБА ОШАҒЫНДА ӨТЕ СИРЕК КЕЗДЕСЕТІН СҮТҚОРЕКТІЛЕР МЕН ҚҰСТАРДЫҢ ЖӘНЕ БАУЫРЫМЕН ЖОРҒАЛАУШЫЛАРДЫҢ ТАБЫЛУЫ

*MEETINGS OF RARE MAMMALS, BIRDS AND REPTILES WITHIN
THE MANGYSHLAKSKY INDEPENDENT CENTER OF A PLAGUE*

**Макаров Е.А., Мухтаров Р.К., Майканов Н.С., Акимов И.Д.,
Выстрепов В.Н., Боранбаева А.М., Джумаханова А.К.,
Бахрединов М.Т., Аманжолов К.К.**

Маңғыстау обаға қарсы күрес станциясы, Ақтау қ.

Маңғыстау аймағында жануарлардың бірнеше түрі Қазақстанның қызыл кітабына кірген, атап айтар болсақ: қарақұйрық, үстірт жабайы қойы (муфлон) – азия муфлонының түршесі (А.В. Афанасьев, 1960), жыртқыш сүтқоректілер, сонымен қатар құстар (дуадақ, қарабауыр, т.б.) және бауырымен жорғалаушылар соның ішінде, көлденең-жолақты сары бауыр қара шұбар усыз жылан анда-санда кездеседі (Г.А. Байсенова, Ж.Ж. Мамаев, А.В. Кривогуз, Е.К. Искалиев, 2006).

Жиырмамыншы ғасырдың аяғында, осы өлкеде қарақұйрық (*Gazella subgutturosa* Gulddenstaedt), үстірт жабайы қойы (*Ovis vignei arcal* Eversman) және тағыда басқа дала жануарларының саны көп мөлшерде кездесіп жүрді, бірақта соңғы 10 жыл ішінде аталған облыс жерінде кездесетін көптеген дала жануарларының терісі мен еті және мүйіздерін алу үшін айыуандықпен атып өлтіру салдарынан, олардың сандары кейінгі кезде күрт төмендеді.

Аудан аймағында кезекті эпизоотологиялық маусымдық тексеру мезгілінде, қосымша жұмыс ретінде, жоғардағы аты аталған дала жануарларының түрлерінің кездескен жерлері және олардың сандары белгіленіп, қатаң бақылауға алынды.

Қарақұйрық. Маңғышлақ дербес оба ошақ жерінде 2007 жылы сәуір айының 4 күні, кеміргіштер санын автокөлікпен (ұзындығы 1500 км.) жүре отыра есепке алу кезінде Шығыс Маңғышлақ шұңқырлы ландшафтылы індет ауданына қарасты Келенді қыстақ (N46°15'; E53°50') маңында үш бас қарақұйрық кездесті. Кейін, сәуірдің 8 күні Бозашы жарты түбегінде Қаламқас әулие (N4°14'; E52°04') маңынан екі бөлік (4 және 7 бас) қарақұйрықтар кездессе, ал күзінде осы аталған маннан тағыда 5 бастан құралған бір бөлік қарақұйрықты көрген.

2008 жылы 02 сәуір күні осындай автокөлікпен тексеру кезінде Оңтүстік Маңғышлақ жазықтығындағы Тоқмақ мүйісінен (N43°02'; E52°10') 30 км. солтүстігіне қараған жерде екі бас қарақұйрық кездескен.

2009 жылдың 10 сәуірдің кешінде Қаламқас әулие маңынан екі бөлік қарақұйрықтар кездескен. Біреуінде бес, екіншісінде үш бас болды. Ал, 11 күні сәуірдің ертеменен осы қорымнан 10 км. оңтүстігінде тағыда екі бөлік 3-4 бастан құралған қарақұйрықтар байқалған.

2010 жылы қазан айының 22 күні Қызылсу ауыл (N43°35'; E52°07') маңынан 15 км. солтүстігінде екі еркек қарақұйрықтардың жүргені тіркелген.

2011 жылы қыркүйектің 27 күні Шебір кентінің (N43°05'; E53°50') 32 км. солтүстігінде жүрген үш еркек қарақұйрықтар байқалған.

2010 жылы 23 қазанның Сеңгерқұм құмының шығыс бет жиегінде орналасқан Ақпан құдық (N43°35'; E53°46') маңында екі еркек қарақұйрықтардың жүргенін көрген.

Үстірт жабайы қойы (муфлон) [1]. 2010 жылы қазан айының 19 күні Қарынжарық құм жағалауындағы Саркель (N43°10'; E54°02') маңынан екі табын үстірт жабайы қойлары кезіккен, әр біреуінде 9 бастан болған. Алғашқысында бір ересек әрі бір жас еркегі және төрт ұрғашы үш баласымен аталса, келесі табында бір ересек еркегі мен бес ұрғашы үш баласымен болды.

2010 жылы қазан айының 21 күні Байсарлы қыстақ (N43°22'; E53°43') маңынан 5 бас ұрғашы муфлондар кезіккен.

Құстар. 2008 жылы қыркүйектің 18 күні Оңтүстік Маңғышлақ жазықтық жерінде орналасқан Кендірлі (N42°52'; E52°33') демалыс орнынан 10 км. солтүстігінде демалып отырған он бір бас тырналар (*Anthropoides virgo*) мен үш дуадақ (*Chlamydotis undulata*) кезіккен және сол күні кешкісін осы жазықтықта орналасқан Қызыладыр шатқалында (N43°05'; E52°30') Қазақстанның қызыл кітабына енген бір бас үкіні (*Bubo bubo*) көрген.

2010 жылы 23 қазанында Сеңгерқұм құмының шығыс жиегі (N43°40'; E53°43') маңында тағыда бір бас дуадақ кездескен.

Жыртқыш сүтқоректілер. 2009 жылы көктемінде Тоқмақ мүйісінен (N42°50'; E52°10') 10 км. солтүстігінде бір бас қарақұлақ (*Felis caracal*) кездескен. Ол осы аумақта өте сирек кездеседі, саны азайып бара жатқандықтан қорғауға алынып, «Қызыл кітапқа» енгізілген.

2010 жылы қыркүйек айында Бозашы жарты түбегінде орналасқан Мастек құдық (44°45'; E52°27') маңынан алғашқы рет бір бас шиебөрі (*Canis aureus*) көзге шалынған. Осыған дейін ол жыртқыш аңды ешкім бұрын сонды бұл маңдардан байқамаған.

Бауырымен жорғалаушылар. 2010 жылдың көктемінде Оңтүстік Маңғышлақ жазықтық жерінде орналасқан Қызыладыр шатқалында (N43°05'; E52°30') бір бас көлденен-жолақты сары бауыр қара шұбар усыз жылан кездескен. Аталған сирек жылан түрімен соңғы 30 жылда Маңғыстау станциясында екінші рет аталып отыр. Бірінші рет, 1982 жылы Шопан ата (N43°59'; E54°08') қорым маңында табылған.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1 Афанасьев А.В. Зоогеография Казахстана. – Алма-Ата: Изд-во Академии наук Казахской ССР, 1960.

2 Байсенова Г.А., Мамаев Ж.Ж., Кривогуз А.В., Искалиев Е.К. Животный мир Мангистауской области. Часть II. – Актау, 2006. – С. 60.

РАЗВЕДЕНИЕ САЙГАКА (*SAIGA TATARICA* L.) В ИСКУССТВЕННЫХ УСЛОВИЯХ

THE SAIGA (SAIGA TATARICA L.) BREEDING IN ARTIFICIAL CONDITIONS

Миноранский В.А.^{1,2}, Толчеева С.В.²

¹Южный федеральный университет, г. Ростов-на-Дону, Россия,
e-mail: eco@aanet.ru

²Ассоциация «Живая природа степи», г. Ростов-на-Дону, Россия,
e-mail: eco@aanet.ru

На протяжении тысячелетий степной ландшафт формировался с участием копытных как важнейшего звена травянистых экосистем. Богатейшие природные ресурсы степей исторически привлекали сюда многие народы. Их использовали скифы, сарматы, гунны, хазары, печенег, половцы, татаро-монголы и другие кочевые народы, а позднее – калмыки, казаки, переселенцы из центральных регионов России. И в наши дни степи являются единственным